

VILÁG- TÖRTÉNET

8. (40.) évfolyam 2018. 1.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET FOLYÓIRATA

- **MOLNÁR ISTVÁN JÁNOS**
1848 KANADÁBAN
- **KÖKÉNY ANDREA**
AZ 1846–1848-AS AMERIKAI–MEXIKÓI HÁBORÚ ÉS MEGÍTÉLÉSE
- **VAJDA ZOLTÁN**
„MEXIKÓ SZÁMUNKRA A TILTOTT GYÜMÖLCS”
- **HAHNER PÉTER**
AZ 1848-AS KALIFORNIAI ARANYLÁZ TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGE
- **JANCSÓ KATALIN**
EGY MAGYAR KATONA PERUBAN
- **SZEMLE**
KATONA ESZTER, KRAJCSÍR LUKÁCS, PALOTÁS ZSOLT,
LÉVAI CSABA, BAKÓ ANDRÁS ÍRÁSAI

VILÁGTÖRTÉNET
A Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Bottoni Stefano,
Katona Csaba, Martí Tibor
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László,
Erdődy Gábor, Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Majoros István, Pók Attila, Poór János

8. (40) évfolyam 2018. 1.

TARTALOM

1848 – fordulat az Újvilágban (Kökény Andrea)	1
<i>Tanulmányok</i>	
Molnár István János: 1848 Kanadában. A felelős kormányzat megteremtése	5
Kökény Andrea: Az 1846–1848-as amerikai–mexikói háború és megítélése	23
Vajda Zoltán: „Mexikó számunkra a tiltott gyümölcs.” John C. Calhoun, a mexikói háború és a korlátozott expanzió ideológiájának természetrajza	45
Hahner Péter: Az 1848-as kaliforniai aranyláz történelmi jelentősége	67
Jancsó Katalin: Egy magyar katona Peruban. Kossuth Károly és leszármazottai	79
<i>Visszhang</i>	
Csikós Zsuzsanna: Egy vándor hispán utakon. Emlékkiállítás Anderle Ádám tiszteletére	95
<i>Megemlékezés</i>	
In memoriam Anderle Ádám (1943–2016) (Szilágyi Ágnes Judit)	101
<i>Szemle</i>	
Egy vándor hispán utakon (Katona Eszter)	105
Forradalom az Antillákon (Krajcsír Lukács)	108
Kanada története (Palotás Zsolt)	112
A szeretet köztársasága (Lévai Csaba)	116
A „háború utáni háború” 1919–1933 (Bakó András)	121
<i>Műhely</i>	
Varró Orsolya: Megállapodás Vilmos, Aquitania hercege és Hugó chiliarchus között. Egy egyedülálló szöveg a 11. századi Franciaországból	125
Romsics Anna: A konfliktuskezelés módszerei 9–11. századi francia területeken	153

Jelen számunkat Kökény Andrea szerkesztette

Az 1848-as kaliforniai aranyláz történelmi jelentősége

Melyik volt vajon az eseményekkel meglehetősen túlzásúfolt 1848-as év legfontosabb történelmi fordulata az Egyesült Államokban? Kétségtelenül az, amelyre időben elsőként került sor: a kaliforniai aranyláz kirobbanása.

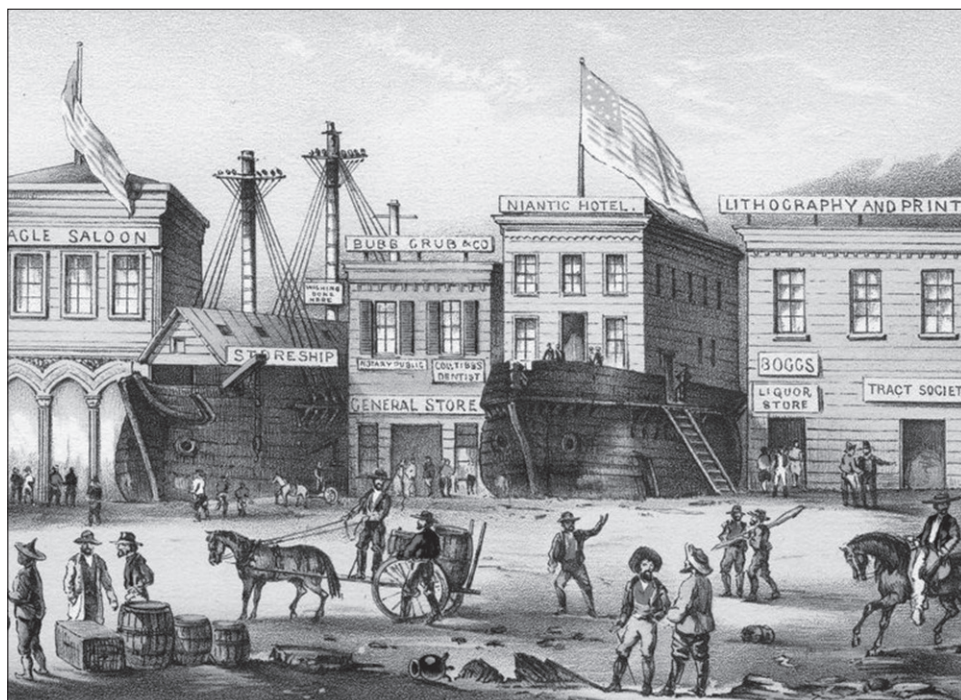
Az aranyláz kirobbanása

A badeni származású és kalandos életű John Augustus Sutter, aki hatalmas földterületet kapott a mexikói hatóságoktól Kaliforniában, az egész Sacramento- és San Joaquin-völgy meghódításáról és egy önálló birodalom, New Helvetia (Új-Svájc) létrehozásáról álmodozott. 1847-ben már közel háromszáz alkalmazottja volt, s megélhetésük biztosítására rábeszélte két ácsot, hogy készítsenek neki egy fűrészmalmot. Abban bízott, hogy jó üzlet lesz házépítéshez felhasználható deszkákat kínálni a Kaliforniába bevándorló telepések számára. Az egyik ács, James Wilson Marshall az American folyó déli ága mellett tervezett fűrészmalmot építeni, ötven mérföld távolságban, északkeletre Sutter erődjétől, egy Coloma nevű telepen. (Nomen est omen: a *culluma* szó a közelben élő niszenan indiánok nyelvén „gyönyörűt”, „ragyogót” jelentett.) 1848. január 24-én, hétfőn Marshall a zuhogó esőben ellenőrizte, hogyan halad a munka Colomán. Azt méregette, elég jól lejt-e az árok, mivel a benne folyó víznek kell majd forgatnia a malomkereket. Valami csillogást vett észre, de először azt hitte, hogy csak kvarc. Majd felvette a fényes darabkákat, s a munkásokkal kísérletezni kezdett. A darabkák kővel összenyomhatóak voltak, nem törtek el akkor sem, amikor vékony lemezzé kalapálták, a forró lúgoldatból pedig még fényesebben kerültek elő. Pár nap múlva Marshall elvitte a leletet főnökének, Sutternek, aki további vizsgálatok elvégzése után levonta a következtetést: „*Arany, a legjobb minőségű, legalább huszonhárom karátos...*”¹

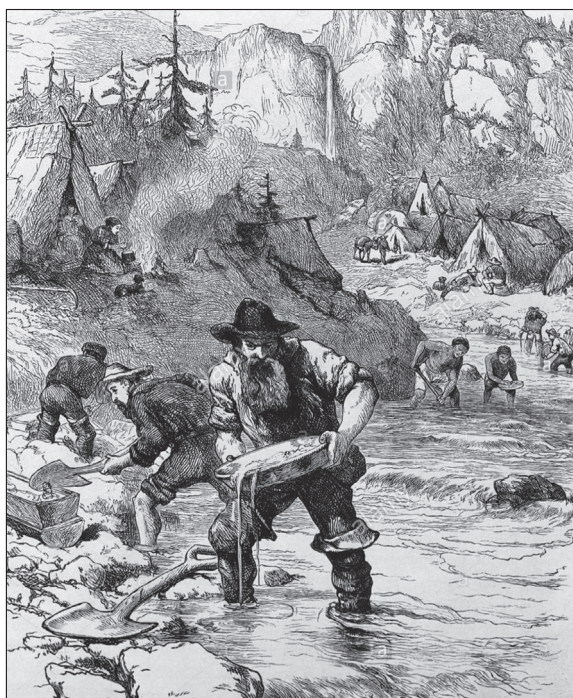
San Franciscóban csak akkor hitték el a történeteket, amikor május 12-én a mormon Sam Brannan egy aranyporral teli üveggel a kezében végigrohant a

* A szerző a Pécsi Tudományegyetem BTK Történettudományi Intézet Újkortörténeti Tanszékének habilitált egyetemi docense (7624 Pécs, Rókus u. 2., hahner.peter@pte.hu).

¹ Brands, 2002. 18.

1. kép. San Francisco főutcája, 1849

2. kép. Aranyásók

3. kép. Bennet Riley tábornok térképvezlata, 1849

Montgomery utcán, ezt kiáltozva: „Arany! Arany az American folyónál!” A nyolcszázötven lakosú városból (1. kép) két héten belül valamennyi egészséges férfi eltűnt, a helyi lap pedig előfizetők híján megszűnt. Júliusban egész Kaliforniában elterjedt a hír, melynek következményeit így idézte fel egy San Franciscó-i újság: „Az egész vidék, San Franciscótól Los Angelesig, a tengerparttól a Sierra Nevada lábáig, visszhangzik a mohó kiáltozástól: Arany, arany, arany! A földet félig bevetetlenül, a házat félig felépítve hagyják, és mindent elhanyagolnak a lapátok és csákányok készítésén kívül.”²

2 Paul, 1963. 13–14.

4. kép. San Francisco 1860-ban

A Csendes-óceán kereskedőhajói először a kontinens nyugati partján és a szigeteken terjesztették el a nagy újságot. Oregon férfilakosságának a fele megindult délre, a mexikóiak, peruiak és chileiek pedig észak felé vándoroltak. Megérkeztek az első bennszülöttek Hawaiiról, a francia fennhatóság alatt álló Marquiseszigetek teljes helyőrsége pedig faképnél hagyta a kormányzót és hajóra szállt. Az Egyesült Államok keleti részére 1848 augusztusában érkeztek meg az első híresztelések, decemberben pedig befutott Washingtonba az első küldemény: egy teásdoboz, háromszáz uncia arannyal megtöltve!

James Polk elnök, akit sokan bíráltak hódító törekvései és területszerzései miatt, politikája igazolására használta fel a nagy újságot. 1848. december 5-én a szavakkal nyitotta meg a Kongresszus ülését: *„Tudtuk, hogy jelentős nemesfémhányak vannak a megszerzett területeken. A közelmúltban tett feltárások azonban azt valószínűsítik, hogy ezek a bányák sokkal kiterjedtebbek és értékesebbek, mint feltételeztük. Az arany mennyiségéről szóló beszámolók olyan rendkívüliek, hogy hihetetlennek lennének, ha a hivatalos jelentések nem erősítenék meg őket.”*³ Talán egyetlen elnöki bejelentésnek sem volt még ekkora sikere. Családok bomlottak fel, hivatalokat hagytak ott, s számtalan bezárt bolt ajtajára felkerült a felirat: *„Elment a bányába!”*

Kaliforniát 1849-re öntötte el a szerencsevadászok áradata – akiket emiatt később „negyvenkilencesek” (*forty-niners*) néven emlegettek (2–3. kép). Az állam 1848-ban 14 ezer főre becsülhető nem indián népessége 1852-re 223 856-ra gyarapodott.⁴ Az 1848 nyarán még kihalt San Francisco negyvenezres nagyvárossá vált. A kikötő tele volt elhagyott hajókkal, mert a tengerészek is szerencsét akartak próbálni. Majd szélesebb körökben gyűrűzött tovább az örvény: Ausztrália városai-
ban plakátok hirdették a kaliforniai híreket, felgyorsult a kivándorlás az éhínség sújtotta Írországból, hajóra szálltak az 1848-as európai forradalmak kiábrándult vagy üldözött résztvevői, és Kínából is egyre többen menekültek Kaliforniába a Tajping-felkelés zavargásai elől. Vagyis megnyílt az örvény, amely az elkövetkező években százezreket szívott magába, és – ha nem is térítette egészen új ösvényre – rendkívüli mértékben felgyorsította az Egyesült Államok gazdasági és társadalmi

3 Johnson, 1974. 38.

4 White, 1991. 191.

fejlődését (4. kép). Sokan idézik Emerson híres megjegyzését, mely szerint az amerikai függetlenségi háborút kiobbantó, 1775-ös lexingtoni sortűz robaját az egész világon meghallották. Egyes mai történészek szerint inkább a kaliforniai arany megtalálása tekinthető igazi, világtörténelmi jelentőségű eseménynek. *„Kalifornia volt az első állam, amelyet a világ minden részéről érkező emberek népesítettek be. (Mindmáig az etnikailag leginkább kozmopolita társadalom a világon.) Az 1848–1849-es aranyláz soha nem látott, világméretű koncentrációját hozta létre az emberi törekvéseknek és erőfeszítéseknek.”*⁵

1848 eseményei

Kalifornia aranya – ha szabad ilyen költői kifejezéssel élni – rávetette ragyogó fényét az 1848-as év fontosabb történelmi eseményeire, új színben tüntette fel valamennyit, megnövelte jelentőségüket és módosította következményeiket is. 1848. február 2-án a Guadalupe Hidalgó-i békeszerződés aláírásával lezárult az amerikai-mexikói háború. Mexikó tizenötmillió dollár fejében lemondott Kaliforniáról, Új-Mexikóról és Texasról, valamint elismerte a Rio Grandét a két állam határának.⁶ Az Egyesült Államok területe több mint 66 százalékkal, 1,2 millió négyzetmérfölddel megnövekedett, kialakult kontinentális területének mai alakzata, amelyen csak 1853-ban módosítottak egy vasútépítésre alkalmas területsáv megvásárlásával a mai Arizona és Új-Mexikó déli részén. Ez önmagában is hatalmas nyereség lett volna, az aranylelőhelyek következtében pedig még nagyobb jelentőségre tett szert.

Thomas Jefferson 1803-ban, amikor kormánya megvásárolta a Mississippi – Louisiana néven emlegetett – nyugati vízgyűjtő medencéjét, meg volt győződve róla, hogy sikerült évszázadokra teret biztosítania az amerikai farmerek békés terjeszkedéséhez. Erről csak a Guadalupe Hidalgó-i békeszerződést aláíró politikusok lehettek jobban meggyőződve, akik Jeffersonhoz hasonlóan úgy képzelték el a nyugat felé irányuló terjeszkedést, ahogy az elmúlt ötven év alatt zajlott. A lakosság lassan áramlik majd keletről nyugat felé, a farmerek óvatosan új birtokokat létesítenek a régiók határán, és előbb a Missouri mentén alakulnak meg egymás mellett az államok, majd egyre nyugatabbra. Azt minden bizonnyal el sem tudták képzelni, hogy az Unióhoz 1848. május 29-én csatlakozó Wisconsin után következő tagállam a Csendes-óceán partján fekszik majd. Az aranyláznak köszönhetően az amerikai telepesek mintegy „átugrották” a Mississippit Kaliforniától elválasztó, hatalmas területet, tömegesen áramlottak a Csendes-óceán partjára, s a következő fél évszázad során „két oldalról” hódították meg a nyugatot, váltakozva hol keleten, hol pedig nyugaton hozva létre tagállamokat. Ezzel serkentő hatást gyakoroltak a kommunikáció és a közlekedés fejlődésére is. A kaliforniai aranyláz és az ezt követő aranylázak nélkül aligha lehetett volna ilyen gyorsan megnövegni a nyugati partvidék és a mezőgazdasági szempontból nem különösebben vonzó régiók lakosságát.

⁵ Howe, 2007. 821.

⁶ Commager, 1973. 313–314.

1848-ban már több mint négyezer mormon telepedett le a Nagy-sóstó vidékén. Májusban sirályok raja falta fel a termésüket pusztító sáskahadatot, amit ők a Gondviselés bizonyítékának tekintettek. A kaliforniai aranyláz nélkül azonban aligha köthettek volna oly előnyös üzleteket a nyugat felé tartó szerencsevadászokkal a következő években, s aligha lendült volna fel oly gyorsan Salt Lake City gazdasági élete. Valamennyi település, amely az úgynevezett Kalifornia-ösvény, a szerencsevadászok szárazföldi főútvonalának közelében jött létre, jelentős mértékben az aranyláznak köszönhető felvirágzását.

1848 júliusában rendezték meg a New York-i Seneca Fallsban az első konvenciót, amely egyenlő jogokat követelt a nők számára. A konvenció által elfogadott *Érzelmek nyilatkozata* és *Határozatok* meghatóan idézik fel a *Függetlenségi nyilatkozat* stílusát: „Amikor az emberi események során szükségessé válik az ember családjának egy része számára, hogy más helyzetet foglaljon el a Föld népei között, mint amelyet idáig elfoglalt, olyant, amelyre a természet törvényei és a természet Istene feljogosította, az emberiség véleménye iránti illő tisztelet megköveteli, hogy közvétegyék azon okokat, amelyek ilyen tette ösztökélték. Magától értetődőnek tartjuk ezen igazságokat: hogy minden férfi és nő egyenlőnek teremtett; hogy Teremtőjük bizonyos elidegeníthetetlen jogokkal ruházta fel őket...”⁷ Az Amerikai Egyesült Államok lesz az első ország a világon, ahol a nők megkapják a szavazati jogot: először Wyoming territóriumon, 1869-ben, majd Utah territóriumon (1870), Washington territóriumon (1883), Colorado tagállamban (1893), Idahóban (1896) és Kaliforniában (1911).

Társadalmi hatások

Vajon pusztán véletlen lenne, hogy e tagállamok többsége az aranyláznak köszönhető gyors benépesedését? Hogy Utah kivételével valamennyiben sor került aranylázakra (Kalifornia, 1848–1849; Washington, 1855; Colorado, 1858–1859, 1870; Idaho, 1860–1863, 1883; Wyoming, 1867), Utah pedig a kaliforniai aranyláznak köszönhetően kezdett gazdagodni? Vagy inkább arról van szó, hogy az aranyláz felerősített bizonyos társadalomtörténeti folyamatokat? Az amerikai nyugaton a családnak már korábban is sokkal nagyobb jelentősége volt, mint a keleti városokban. A család biztosította a munkatársakat, a társaságot, s megkönnyítette a birtok védelmét. A család közvetítette a termelési módszereket, a vallási és etikai értékeket, a férfiakhoz és nőkhez illő viselkedést, a dalokat, a tréfákat és a babonákat. Ezért nyugaton sokkal ritkább volt az özvegy vagy az agglegény, mint keleten. A magányos asszony volt a legritkább: az 1800 és 1840 közötti időszakban egy ötvenezer fős népességen belül a kutatók mindössze húsz egyedül élő nőt találtak. A szakértők szerint az Appalache-hegység és a Mississippi között mindössze a lakosság 1 százalékának kétötöde élt egyedül.

⁷ Uo. 315.

5. kép. Aranyásók tábora

Vagyis a nőket már 1848 előtt is igen sokra becsülték nyugaton – mivel kevesen voltak. Az 1848–1849-es kaliforniai aranyláz tovább fokozta ezt az aránytalanságot, hiszen az aranyásók többsége a húszas éveiben járó, magányos férfi volt. Egyes – talán kissé túlzó – becslések szerint az aranyláz kezdetén Kaliforniában harmincszor annyi férfi volt, mint nő. A táborokban egyáltalán nem voltak asszonyok, s ha mégis felbukkant olykor egy-egy, távolabbi helyekről is csodájára jártak (5. kép). Ha pedig még csecsemője is volt, az igazi szenzációnak számított. 1870-ben Idahóban és Montanában minden 21 évnél idősebb nőre nyolc 21 évnél idősebb férfi jutott. Egyesek szerint Wyomingban, ahol hatszor annyi 21 évnél idősebb férfi élt, mint nő, a törvényhozók azért szánták el magukat a női szavazójog bevezetésére, mert abban reménykedtek, hogy ezzel nagy vonzerőt gyakorolhatnak Utah poligámiában élő, mormon asszonyaira.⁸ Annyi mindenképpen bizonyos, hogy az aranylázak nélkül nem áramlott volna oly sok magányos, fiatal férfi a távoli területekre, s nem jött volna létre olyan „nemi aránytalanság”, amely ennyire megnövelte volna a nők értékét a férfiak szemében. A nők fokozott megbecsülése pedig előkészítette a közvéleményt a női választójog bevezetésére. Daniel Walker Howe pedig arra hívta fel figyelmünket, hogy „az aranyláz keleten ugyanolyan jelentős hatást gyakorolt a nők helyzetére, mint Kaliforniában magában. A sok hátrahagyott, férjzett asszonynak szokatlan felelősséget kellett vállalnia a családi gazdaság vagy az üzlet irányításában.”⁹

8 Lamar, 1998. 1228.

9 Howe, 2007. 820.

Az 1848-as kaliforniai aranyláz alaposan átformálta az amerikai társadalom mentalitását is. Minden bevándorló számára nyilvánvaló volt, hogy az Újvilág jóval bőségesebb erőforrásokkal rendelkezik, mint az Óvilág, de azzal is tisztában voltak, hogy ezek kiaknázásához jelentős erőfeszítéseket kell tenni, dolgozni kell, s mindenkinek „*orcája veritékével megkeresnie a kenyerét*”. A bevándorlók többsége protestáns vallású volt, s a protestáns tanítások azt hangsúlyozták: meg kell művelni a – gazdátlanok tekintett – földeket, fel kell kutatni az erdők vadjait, kemény munkával le kell győzni a vadont, el kell viselni az európainál sokkal szélsőségesebb időjárást, le kell küzdeni az időjárás szélsőségeit, és szükség esetén szembe kell szállni az őslakossággal is. A hatalmas távolságok, a korlátozott államhatalom, a nagyobb politikai és vállalkozói szabadság egyaránt fokozott erőfeszítésekre ösztökélte a telepeseket.

A kaliforniai aranyláz viszont arról győzte meg a társadalom egy részét, hogy az Egyesült Államokban némi szerencsével csekély munka árán is rendkívüli mértékben meg lehet gazdagodni. Bármilyen kevés aranyásónak sikerült valóban nagy vagyonra szert tennie, a társadalom jelentős része hitt ebben a lehetőségben, és készen állott arra, hogy elinduljon távoli területek felé. Az aranyláz felfokozta az amúgy is mozgékony, vándorlásra kész társadalom mobilitását, megerősítette korábban is rendkívüli optimizmusát és vállalkozó kedvét. A spanyol birodalom évszázadokon át nemesfémek után kutatott a világ minden táján – pedig ott volt „az orra előtt” a világ legnagyobb aranylelőhelye, gyarmatbirodalmának kaliforniai határvidékén. Ez a rendkívüli kincs pedig csak akkor került napvilágra, amikor a régió az Egyesült Államok birtokába került. Ugyan ki elégedett meg azzal az egyszerű magyarázattal, hogy a spanyolok és mexikóiak adobetéglákból, vagyis vályogból építették meg lakóhelyeiket, nem volt szükségük fűrészmalmokra, s ezért nem bolygatták meg a folyók és patakok medrét? Sokkal jobban hangzott az eseményeknek olyan értelmezése, mely szerint az Egyesült Államok lakói a sors kegyeltjei, a Gondviselés kiválasztottjai, akiknek az isteni akarat vagy a „nyilvánvaló elrendeltetés” (*manifest destiny*) következtében egyszerűen az ölébe hullik a vagyon és a dicsőség. Az Egyesült Államok lakóinak többsége mindmáig különösen optimista, derűs világnézetűnek tűnik a külföldiek szemében, márpedig ez – többek között – annak is tulajdonítható, hogy olyan országban élnek, amelynek bizonyos részein valaha pusztá kézzel lehetett összegyűjteni a földről és a vízből az aranyat.

Észak és Dél konfliktusa is új színezetet kapott 1848-ban. A pennsylvániai David Wilmot képviselő már 1846-ban azt javasolta, hogy csak akkor biztosítsák a kormány által kért összegeket a Mexikó elleni háborúra, ha a törvényhez hozzáfűzhetik, hogy a megszerzett területeken nem alakulhat ki „*sem rabszolgaság, sem önkéntes szolgaság*”. A Képviselőház el is fogadta a „Wilmot-féle kiegészítést”, a Szenátus azonban elutasította. A déliek úgy érveltek, hogy az újonnan megszerzett vidékek az államok közös tulajdonába kerülnek majd, tekintve hogy közös erőfeszítéssel szereztek meg. A Kongresszusnak pedig nem áll jogában eltítani, hogy egy állampolgár a tulajdonát képező rabszolgákkal együtt átköltözzön az új territóriumokra. Ez a nézet azért volt különösen veszedelmes, mert az következik belőle, hogy a Missouri-kompromisszum is törvénytelen intézkedés volt 1820-ban.

A mérsékelt demokraták azt tervezték, hogy a Missouri-kompromisszummal kijelölt határvonalat fogják meghosszabbítani a Csendes-óceánig, Lewis Cass szenátor pedig megfogalmazta az úgynevezett „népszuverenitás-elméletet”. Eszerint engedélyezni kell, hogy az költözzön át az új territóriumokra, aki akar, s amikor majd a népesség elérte azt a létszámot, amellyel törvényhozó szervet választhat, ez a törvényhozás döntse el, hogy engedélyezi a rabszolgaságot vagy nem.

1848 márciusában a Szenátus a „Wilmot-féle kiegészítés” nélkül ratifikálta a háborút lezáró Guadalupe Hidalgó-i békeszerződést, augusztus 14-én pedig James Polk elnök aláírta az Oregon territóriumot megszerző törvényjavaslatot, melyben az új territóriumot szabad területnek nyilvánította. A déli szenátorok ezt abban a reményben fogadták el, hogy ha Oregont átengedik a rabszolgaság ellenfeleinek, a délebbre fekvő területeken megtelepedhetnek a rabszolgatartók. Tizenhét nappal azután viszont, hogy 1848. december 5-én Polk megerősítette a kaliforniai aranylelőhelyekről szóló híreket, a Kongresszus déli tagjai összegyűltek, hogy megvitassák a déli érdekek védelmének lehetőségét. Ekkorra már nyilvánvalóvá vált ugyanis, hogy Kalifornia gyors ütemben felduzzadó lakossága ellenzi a rabszolgaságot. Nem elvi okokból, és nem is kifejezetten azért, mert a bányászok többsége az Egyesült Államok északi és középső államaiból érkezett. Inkább azért, mert az aranyásótelepek lakói, akik ragaszkodtak a meggazdagodás esélyeinek egyenlőségéhez, hallani sem akartak arról, hogy valaki nem a saját, hanem mások (vagyis rabszolgák) munkája által részesüljön a lelőhelyek kincseiből.

Vagyis az aranyláz új lendületet adott a rabszolgaság-ellenes törekvéseknek is, s ezzel tovább élte Észak és Dél ellentétét. Hiába próbálták 1848-ban mind a demokraták, mind a whigek elkerülni a kérdés felvetését május 22–26-án, illetve június 7–9-én tartott elnökjelölti nemzeti konvencióikon. 1848. június 2-án a Szabadság Szövetség (*Liberty League*) nevű abolitionista csoport a New York-i Rochesterben már saját elnökjelöltet választott Gerrit Smith személyében.¹⁰ Az abolitionistákat országszerte támogatták, hogy 1849-ben a gyorsan benépesülő Kalifornia a territórium státuszt „átugorva” máris államként csatlakozzon az Unióhoz, mégpedig nem rabszolgatartó államként. Ez azonban felborította volna a 15 rabszolgatartó és 15 szabad állam közti egyensúlyt a Szenátusban. Komoly politikai válság bontakozott ki, s a déliek hamarosan az Unióból való kiválással fenyegetőztek. 1850-ben egy kompromisszumos törvénycsomaggal sikerült tíz évre rendezni a konfliktust. Ebben több engedményt tettek a délieknek, de Kaliforniát szabad államként fogadták be az Unióba. Ezért egy Nashville-be összehívott déli konvenció résztvevői kijelentették, hogy joguk lenne a „szecesszióhoz”, vagyis az Unióból való kiváláshoz, de egyelőre nem hajtják végre. Dél-Karolina küldöttei fel voltak háborodva, hogy csak ennyi történt, s úgy döntöttek, a következő politikai válság idején nem törődnek majd a többi déli állam véleményével.

Talán felesleges hangsúlyozni a kaliforniai aranyláz gazdasági következményeit. A kaliforniai bányákból már 1848 és 1849 folyamán több mint kétszer annyi

¹⁰ Schlesinger, 1993. 255.

aranyat termeltek ki, mint összesen 1792 óta.¹¹ Az 1850-es években innen került forgalomba a világ aranykészletének 45 százaléka. Ráadásul a kaliforniai arany hatására a brit üzletemberek 1860 és 1901 között hatalmas összegeket fektettek a nyugati bányákba és a vasúti részvényekbe. Az Egyesült Államok mindenképpen a világ-gazdaság vezető nagyhatalmává vált volna pár évtizeden belül, ezt a folyamatot azonban az aranyláz alaposan felgyorsította.

A tőke és gazdagság pedig az északi államokba áramlott, s Dél egyre jobban lemaradt. 1840-ben még délen húzódott az amerikai vasútvonalak 44 százaléka. Az 1850-es években megnégyszereztek az itteni vasútvonalak hosszát – és 1860-ra a déliek az Egyesült Államok vasúthálózatának mégis csak 35 százalékával rendelkeztek. A déliek az 1850-es években az iparba történő tőkeberuházásokat 77 százalékkal növelték – és 1860-ra a nemzeti iparból való részesedésük mégis 18-ról 16 százalékra csökkent.¹² Frusztrációjukat, megalázottságukat és a jövő miatti aggodalmukat az aranylázat követő gazdasági fellendülés erősítette fel olyanira, hogy Lincoln választási győzelme után kilépjenek az Unióból.

Ha pedig jellepes szinten keressük annak bizonyítékát, hogy 1848-ban új útra tért az Egyesült Államok történelmi fejlődése, elegendő egy pillantást vetni az év leghíresebb halottjára és majdan leghíresebbé váló újszülöttjére. A leghíresebb halott John Quincy Adams volt, az Egyesült Államok hatodik elnöke (1825–1829) és legsikeresebb külügyminisztere (1817–1825), az „Ékesszóló Öreg”. Maga volt a megtestesült puritanizmus, aktív, igazi „munkamániás” új-angliai „jenki”, aki hajnali négykor kelt, egész nap dolgozott, s nagyon sajnálta, amikor társasági életre kellett vesztegetnie az időt. Ő volt nemzedékének legtöbbet tapasztalt, legtehetségesebb és legönzertlenebb politikusa, aki az Egyesült Államok egyik legsikertelenebb és legboldogtalanabb elnöke lett. Elnöksége után viszont 1831-től 1848-ig, tizenhét éven át töltötte be a képviselői hivatalt, és még azt is sikerült elérnie, amit korábban sohasem remélhetett: a népszerűséget. Amikor 1847-ben egy könnyebb agyvérzés után visszatért a Képviselőházba, kollégái felállva ünnepelték az amerikai politika elpusztíthatatlan és fáradhatatlan pátriárkáját. 1848. február 21-én a Képviselőházban hangos nemmel szavazott a mexikói háború tábornokainak járó kitüntetések-ről, majd összeesett. Bevittek a házelnök szobájába, s mivel mozdítani nem merték, itt végzett vele a szélhűdés két nap múlva.

És ki volt a leghíresebbé váló újszülött 1848-ban? Alighanem az a csecsemő, aki John Quincy Adams halála után huszonöt nappal született meg az illinoisi Monmouthban, egy farmer családjában: Wyatt Earp. Ő lett a Nyugat leghíresebb rendfenntartója, a kansasi „marhavárosok” marsallja, aki az arizonai Tombstone nevű bányavárosban 1881. október 26-án lezajlott tűzharc következtében vált híressé. Az Egyesült Államokat olyan politikusok tették világhatalommá, mint hatodik elnöke, a legtehetségesebb hivatásos politikusok egyike, az 1848 előtti világ képviselője. A kaliforniai aranyláz által átalakított Egyesült Államokban azonban a cirku-szi látványosságok, a ponyvaregények és a westernfilmek fogyasztóinak szemében

¹¹ Hine–Faragher, 2000. 240.

¹² McPherson, 1988. 95.

a legendás marsall vált híressé, aki sokat vándorolt, ingatlanügyletekkel és szerencsejátékok felügyeletével foglalkozott, fegyveresen számolt le az ezüsbányászok városának csendháborítóival, ellátogatott az alaszakai aranyláz városaiba, idős korában pedig a hollywoodi westernek főszereplőivel is megismerkedett. Az 1848-ban elhunyt és az 1848-ban megszületett két híresség pályafutása jól érzékelteti az Egyesült Államok kaliforniai aranyláz előtti és utáni társadalmi értékeinek különbségeit.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadott források és szakirodalom

Brands

2002 Brands, Henry William: *The Age of Gold. The California Gold Rush*. New York, 2002.

Commager

1973 *Documents of American History*. Vol. I. Ed.: Commager, Henry Steele. New York, 1973.

Hine-Faragher

2000 Hine, Robert V.-Faragher, John Mack: *The American West. A New Interpretive History*. New Haven, London, 2000.

Howe

2007 Howe, Daniel Walker: *What Hath God Wrought. The Transformation of America, 1815-1848*. Oxford, New York, 2007.

Johnson

1974 Johnson, William Weber: *The Forty-niners*. New York, 1974.

Lamar

1998 *The New Encyclopedia of the American West*. Ed.: Lamar, Howard R. New Haven, London, 1998.

McPherson

1988 McPherson, James M.: *Battle Cry of Freedom. The Civil War Era*. New York, 1988.

Paul

1963 Paul, Rodman Wilson: *Mining Frontiers of the Far West, 1848-1880*. New York, Chicago, 1963.

Schlesinger

1993 *The Almanac of American History*. Ed.: Schlesinger, Arthur M. New York, 1993.

White

1991 White, Richard: *„It's Your Misfortune and None of My Own." A History of the American West*. Norman, London, 1991.

PÉTER HAHNER

THE HISTORICAL IMPORTANCE OF THE 1848 CALIFORNIA GOLD RUSH

Which was the most important event of the year 1848 in the United States? Probably the discovery of gold in the American River, near present-day Sacramento, California. The news spread quickly and provided the impetus for the development of American economy, American democracy, feminist and abolitionist movements. The mining frontier played a vital role in subduing the continent's infertile regions. The Gold Rush increased the tension of the Southern and Northern states. Californians wanted to bypass the usual territorial stage, and Southern politicians alarmed by this movement, arose in violent opposition.

CONTENTS

1848 – A Turning Point in the New World (Andrea Kökény)	1
<i>Studies</i>	
István János Molnár: 1848 in Canada: The Establishment of the Responsible Government	5
Andrea Kökény: The 1846–1848 U.S.–Mexican War and Its Interpretations	23
Zoltán Vajda: “Mexico to Us is the Forbidden Fruit”: John C. Calhoun, the Mexican War, and the Nature of the Ideology of Restricted Imperialism	45
Péter Hahner: The Historical Importance of the 1848 California Gold Rush	67
Katalin Jancsó: A Hungarian Soldier in Peru: Charles Kossuth and His Descendants	79
<i>Echo</i>	
Zsuzsanna Csikós: A Wanderer on Hispanic Paths: An Exhibition Dedicated to the Memory of Ádám Anderle	95
<i>Commemoration</i>	
In memoriam Ádám Anderle (1943–2016) (Ágnes Judit Szilágyi)	101
<i>Book Reviews</i>	
A Wanderer on Hispanic Paths (Eszter Katona)	105
Revolution in the French Antilles (Lukács Krajcsír)	108
History of Canada (Zsolt Palotás)	112
The Republic of Love (Csaba Lévai)	116
The “War after the War” 1919–1933 (András Bakó)	121
<i>Workshop</i>	
Orsolya Varró: Agreement between William, Duke of Aquitaine, and Hugh the Chiliarch: A Unique Text from 11-Century France	125
Anna Romsics: Forms of Conflict Management in Francia in the Ninth to Eleventh Century	153

Ára: 600 Ft
Előfizetőknek: 500 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél, vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszámán: 06-80/444-444, e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440, vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda, Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében (1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4., telefon: 224-6700/4624, 4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban (1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2018-as évfolyamának megjelentetését a Magyar Tudományos Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja

nka
Nemzeti Kulturális Alap